

30.05.2016

VVTDno-2016-239

YHDENVERTAISUUS**VALTUUTETTU****DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN
NON-DISCRIMINATION OMBUDSMAN
OVTTAVEARDÁSAŠVUOĐAÁITTARDEADDJI**

Oikeusministeriö

Lainvalmisteluosasto
PL25 00023 Valtioneuvosto

OM24/41/2015

Arvio nimilain uudistamistarpeesta

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiittää mahdollisuudesta lausua nimilain uudistamistarpeeseen liittyvistä seikoista ja pitää perusteltuna esitettyjä muutosehdotuksia. Arviomuistio sisältää tulevaisuuteen suuntautuvia ratkaisuja ja siinä on otettu huomioon yhteiskunnan sosiaaliseen rakenteeseen, erilaisiin perhemalleihin sekä monikulttuurisuuteen liittyviä rakenteellisia muutoksia. Esitetyt ehdotukset edistävät yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa sekä ihmisten identiteetin kunnioittamista, mitä yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää myönteisenä kehityksenä. Yleisenä huomiona yhdenvertaisuusvaltuutettu toivoo, että uudistuksessa vahvistetaan arviomuistiossa esitettyä enemmän henkilön ja perheiden itsemääräämisoikeutta perheenjäsenten nimiin. Myös sukupuolijakoa tulisi purkaa esitettyä selvemmin.

Koska yhdenvertaisuusvaltuutettu ottaa kantaa myös sellaisiin arviomuistiossa olleisiin asioihin, joita ei ole huomioitu tiivistelmässä, lausunnossa ei käytetä tiivistelmän numerointia. Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiinnittää huomiota seuraaviin arviomuistiossa oleviin seikkoihin.

Kotimaisen etunimikäytännön suojeleminen

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja yhdenvertaisuutta edistävänä käytäntönä sitä, että nimiviranomaisten tulkintakäytäntö on tällä hetkellä salliva. Tämä koskee erityisesti nimiviranomaisten käytäntöä, jossa ehdotettua etunimen viiteryhmä on laajennettu koskemaan myös ulkomailta Suomeen muuttaneita henkilöitä. Kyseinen käytäntö laajentaa käsitystämme kotimaisesta etunimikäytännöstä ja yksittäisissä tapauksissa edistää yhdenvertaisuutta etnisestä alkuperästä tai kansalaisuudesta riippumatta. Yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden kannalta johdonmukaista kuitenkin olisi, että laajennettua viiteryhmää

sovellettaisiin kaikkiin ehdotettuihin nimiin riippumatta siitä, onko henkilöllä liittymä vieraaseen valtioon vai ei.

Etunimien sukupuolisidonnaisuudesta luopuminen

Arviomuistiossa katsotaan, että etunimien sukupuolisidonnaisuudesta luopumista ei ole tarve toteuttaa nimilain uudistamisen yhteydessä. Sukupuolierottelun häivyttäminen edistäisi yhdenvertaisuutta, ja yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää etunimien sukupuolisidonnaisuudessa pitäytymistä valitettavana asiana. Lain tulisi ottaa esitettyä paremmin huomioon sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt. Yhdenvertaisuusvaltuutettu myös katsoo, että uusien nimien ja eri sukupuolilla käytettyjen nimien määrittelemistä ensisijaisesti johonkin sukupuoleen kuuluvaksi tulee välttää. Sukupuolivähemmistöjen kannalta keskeistä on, että osa nimistöstä on sellaista, että nimi voi olla kenellä tahansa hänen oikeudellisesta sukupuolestaan riippumatta.

Etunimen muuttaminen sukupuoli-identiteetin perusteella

Muistiossa katsotaan, että on perusteltua selkiyttää sääntelyä niiden henkilöiden osalta, jotka kokevat kuuluvansa toiseen sukupuoleen kuin mihin hänet on väestötietojärjestelmässä rekisteröity. Muistiossa katsotaan, että jatkossa lakiin kirjataan mahdollisuus muuttaa etunimi sukupuoli-identiteettiä vastaavaksi. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tätä muutosta välttämättömänä. Sukupuoli-identiteettiin perustuva nimen muuttaminen tulisi pääsääntöisesti toteuttaa ilmoitusmenettelyllä.

Sukupuoli-identiteetin perusteella nimeään muuttavilta henkilöiltä ei jatkossa tule edellyttää lääkärintodistusta sukupuolenkorjaushoidoista, sillä tämä stigmatisoi näitä henkilöitä ja kytkee nimenmuutokseen liittyvän hallinnollisen asian tarpeettomasti henkilön terveydenhoitoon. Lääkärintodistuksen edellyttäminen myös tosiasiallisesti sulkee nimenmuutoksen ulkopuolelle sellaiset sukupuoli-identiteetin takia nimeään muuttavat henkilöt, jotka eivät ole transsukupuolisia tai eivät hakeudu tai pääse sukupuolenkorjaushoitoihin. Tämän vuoksi oman ilmoitus on yhdenvertaisuusvaltuutetun näkökulmasta mukaan kannatettavampi menettely nimen muutokselle.

Sukupuoli-identiteettiin perustuvaa nimen muuttamista ei ole syytä rajata täysi-ikäisiin henkilöihin. Myös alaikäisen sukupuoli-identiteetti voi olla toinen kuin hänen juridinen sukupuolensa. Näissäkin tapauksissa nimen muuttaminen identiteettiä vastaavaksi voi olla hyvin merkittävä asia henkilön hyvinvoinnin kannalta. Juridinen nimi vaikuttaa vahvalla tavalla siihen, missä sukupuolella henkilö kohdataan esimerkiksi koulussa ja muissa palveluissa. Alaikäisen kohdalla nimen muuttamista on aina arvioitava kyseisen lapsen edun näkökulmasta.

Sukunimi

Lapsen sukunimen muuttamista koskevissa menettelyissä esitetään säännösten ajanmukaistamista siten, että niissä otetaan paremmin huomioon tilanne, jossa vanhemmat ovat samaa sukupuolta. Muistiossa ehdotetaan esimerkiksi sitä, että säännöksessä käytettäisiin isän nimen sijaan käsitettä 'toinen vanhempi'. Ehdotettu malli ottaa paremmin huomioon todellisuudessa olevan

perhemallien monimuotoisuuden ja yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää lainsäädännössä käytetyn ilmaisun ajanmukaistamista hyvin kannatettavana.

Sukunimen valinta ja muuttaminen

Kuten arvioimustiössä esitetään, on perusteltua poistaa rekisteröidystä parisuhteesta annetussa laissa oleva rajoitus, jonka mukaan rekisteröityyn parisuhteeseen ei sovelleta nimilain säännöksiä puolison sukunimestä. Uudistuksessa on ylipäättään syytä varmistaa eri perhemuotojen yhdenvertainen kohtelu. Mahdollisimman suuri joustavuus sekä aikuisten että lasten sukunimen valinnassa huomioi parhaiten erilaiset perhemuodot. Lapsen edun mukaista ei kaikissa tilanteissa välttämättä ole, että lapsella on sama sukunimi kuin jollain hänen juridisista vanhemmistaan. Perheen sisäisen adoption tilanteissa vanhempien on voitava päättää lapsen sukunimestä omalla ilmoituksella. Nykylain mukainen tuomioistuinmenettely on liian raskas menettely niihin sisäisen adoption tapauksiin, joissa lapsi on syntynyt perheen yhteiseksi lapseksi.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu

Kirsi Pimiä

Ylitarkastaja

Maija Koskenoja